

מדיניות יצוא הגז מישראל

ד"ר יהושוע הופר
פרופ' עדי פוזנר

שולחן עגול

מכון אהרון למדיניות כלכלית
המרכז הבינתחומי הרצליה

מאגרי הגז הטבעי בישראל

1 BCM = 150-600 מיליון \$
תלוי איפה

מעל
1000
BCM

סה"כ

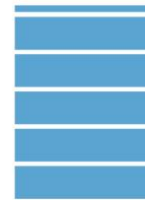
120
BCM

קטנים
(כריש, תנין, תמר sw)

620
BCM

לוייתן
(2010)

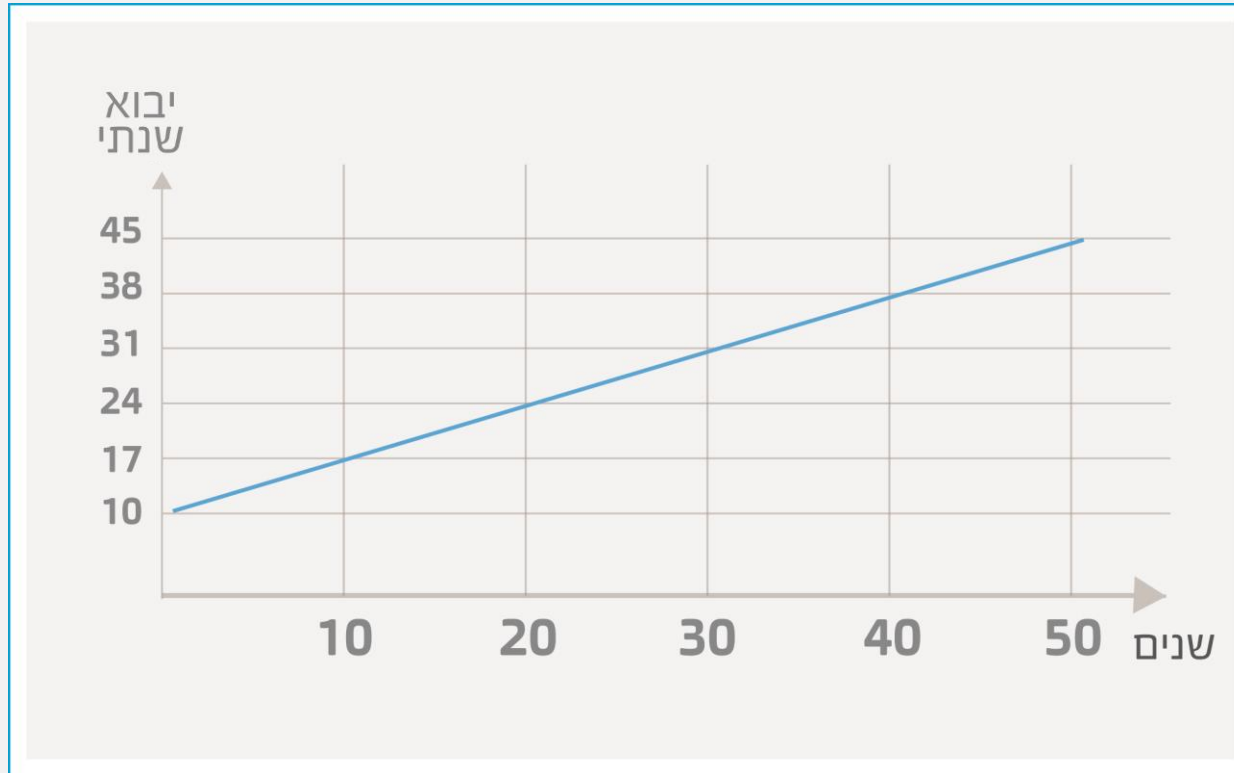

280
BCM

תמר
(2009)

הביקוש המקומי

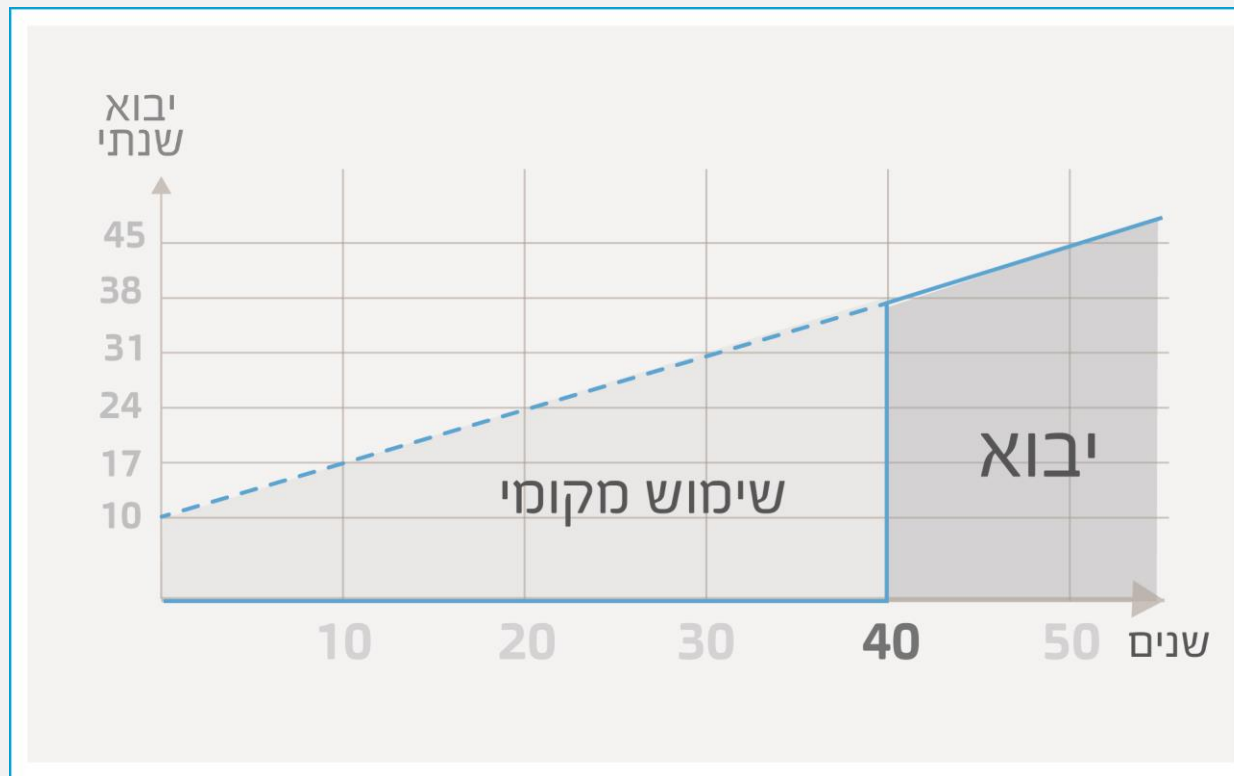
- זהו התרחיש המרכזי בניתוח של ועדת צמח
- מתעלם מהשפעת מדיניות היצוא על הביקוש דרך השפעת המחיר
- אנחנו מאמצים אותו

אם לא היה בארץ גז היה כדאי לייבא

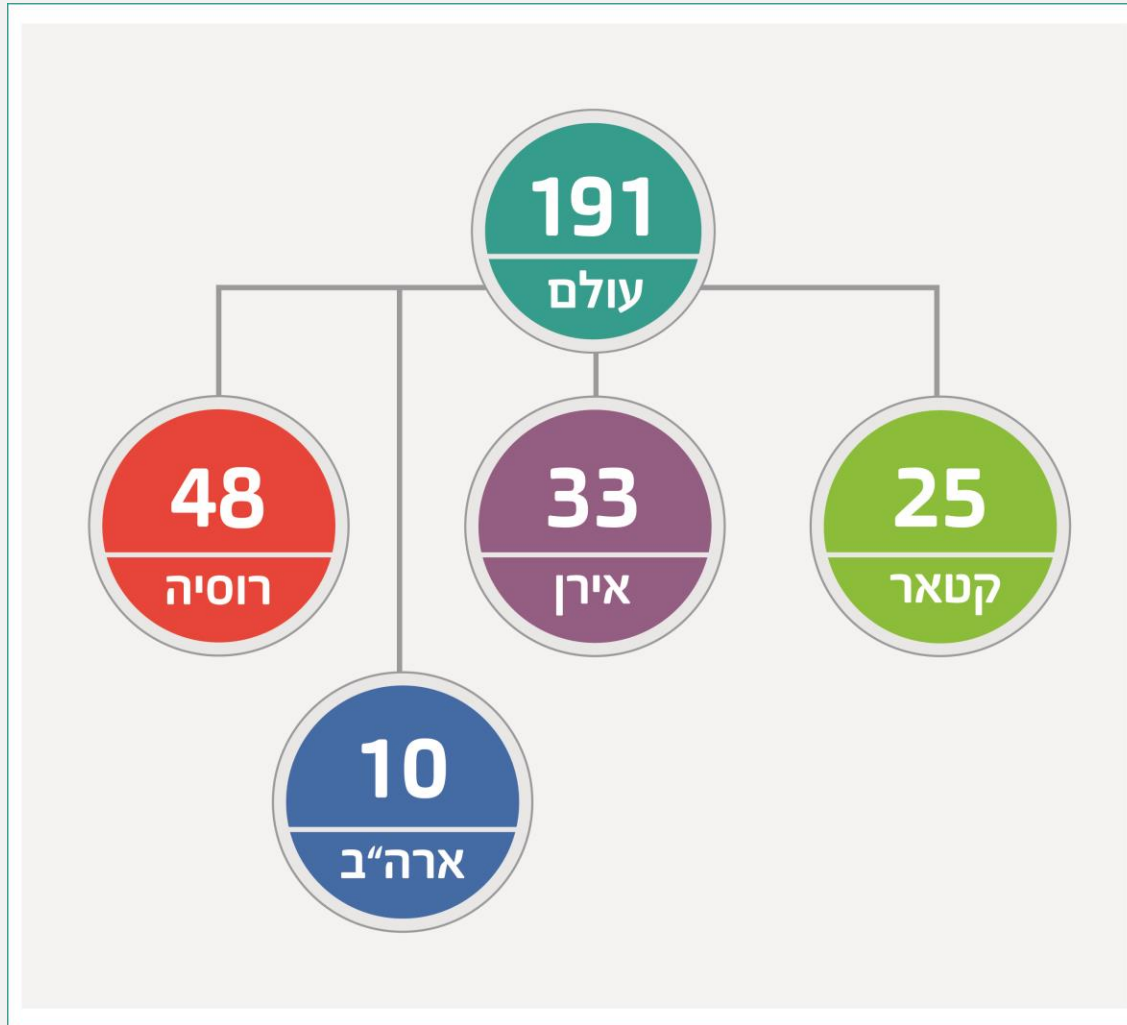
- זול בהרבה מחומרי דלק אחרים (נפט, פחם)
- מזהם פחות
- הדרך הזולה לייבא:
  - חיבור בצינורות תת ימיים לאירופה (דרך יון)
  - השקעה מידית 5-8 מיליארד \$ (תלוי ביתירות)
  - עם גידול הביקוש הרחבת התשתית

שימוש בגז הקיים לביקוש המקומי בלבד

- הגז הקיים מספיק לכ- 40 שנה (BCM 950 לעקביות עם ועדת צמח)
- שווי הגז הקיים בהחלפת יבוא: לא מהוון כ- 400 מיליארד \$
מהוון כ- 100 מיליארד \$

רזרבות הגז בעולם

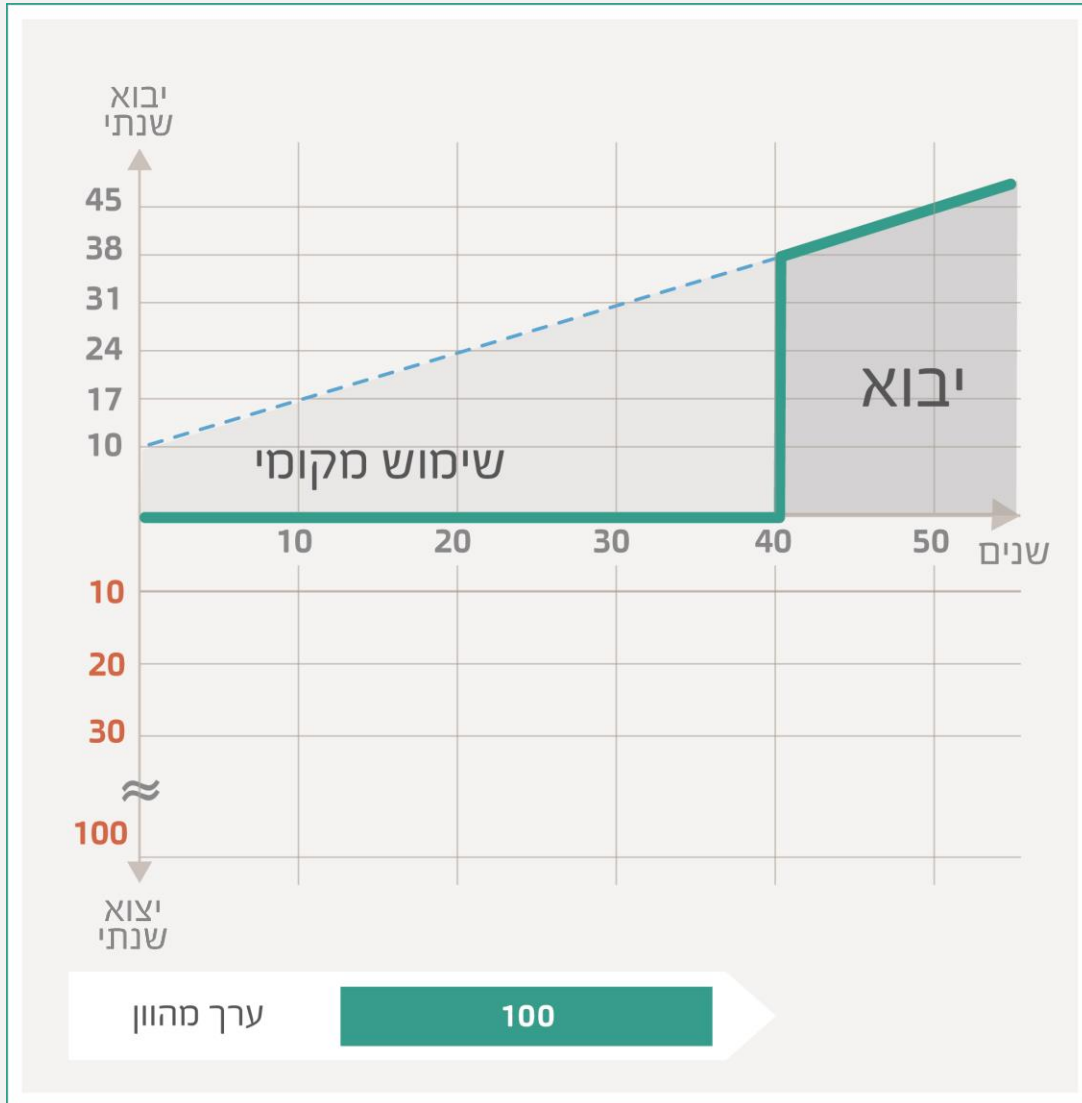
- רזרבות עולמיות עצומות (60 שנות ביקוש)
- רזרבות גדלות עם הזמן
- המחיר עלול להתרסק (קרטל)

ייצוא

- ניתן גם לייצא חלק מהגז הקיים
  - בצנרת יבשתית או תת מימית לשווקים קרובים
  - באמצעות הנזלה (LNG) לשווקים רחוקים
- ככל שנייצא יותר יוקדם המועד בו ישראל תהפוך ליבואנית
- לייצא ואח"כ לייבא
  - עולה כסף (הוצאות הובלה)
  - אך מרוויחים את התשואה על הכסף

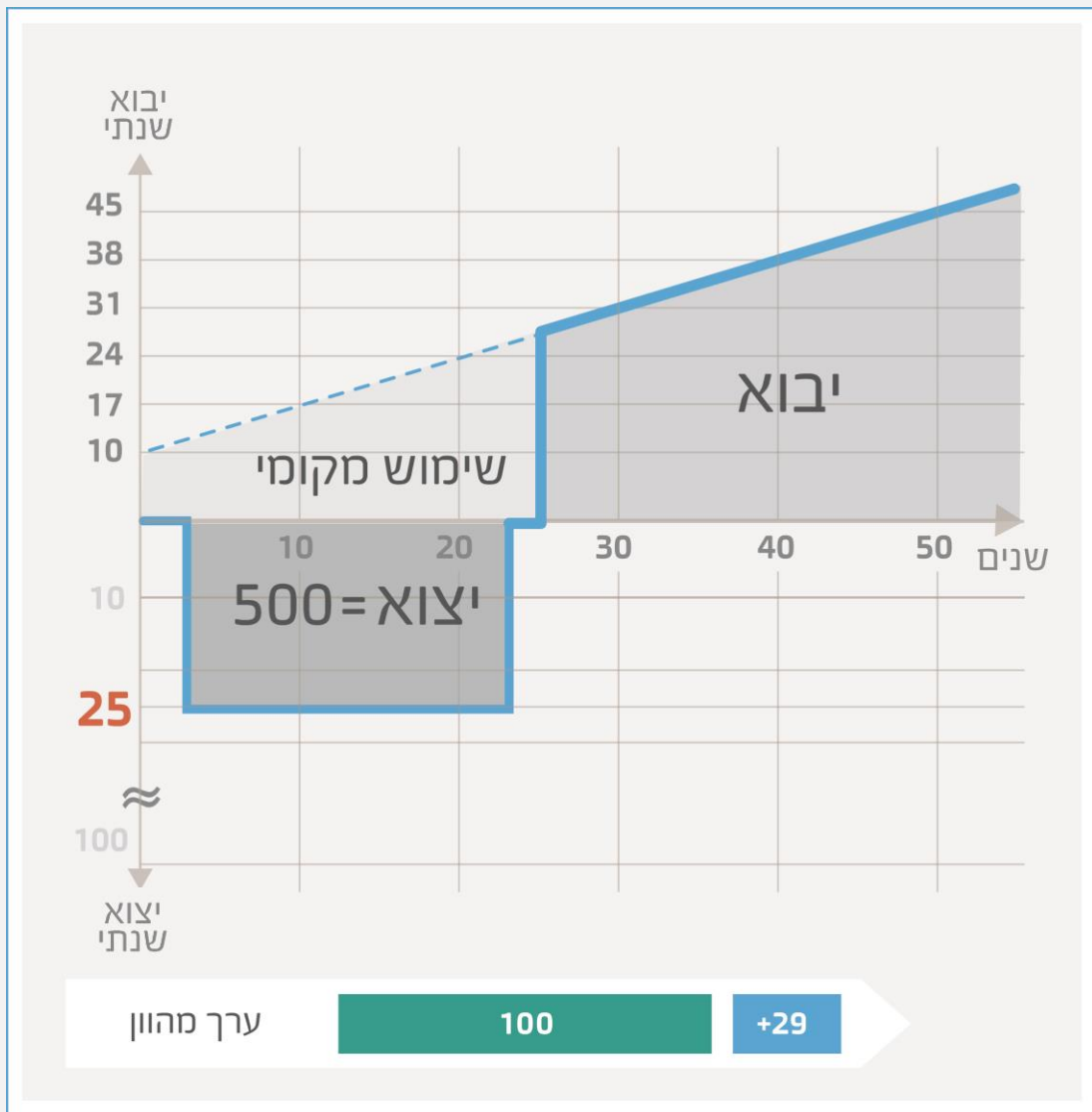
אפשרויות מדיניות

כל הגז
לשימוש מקומי

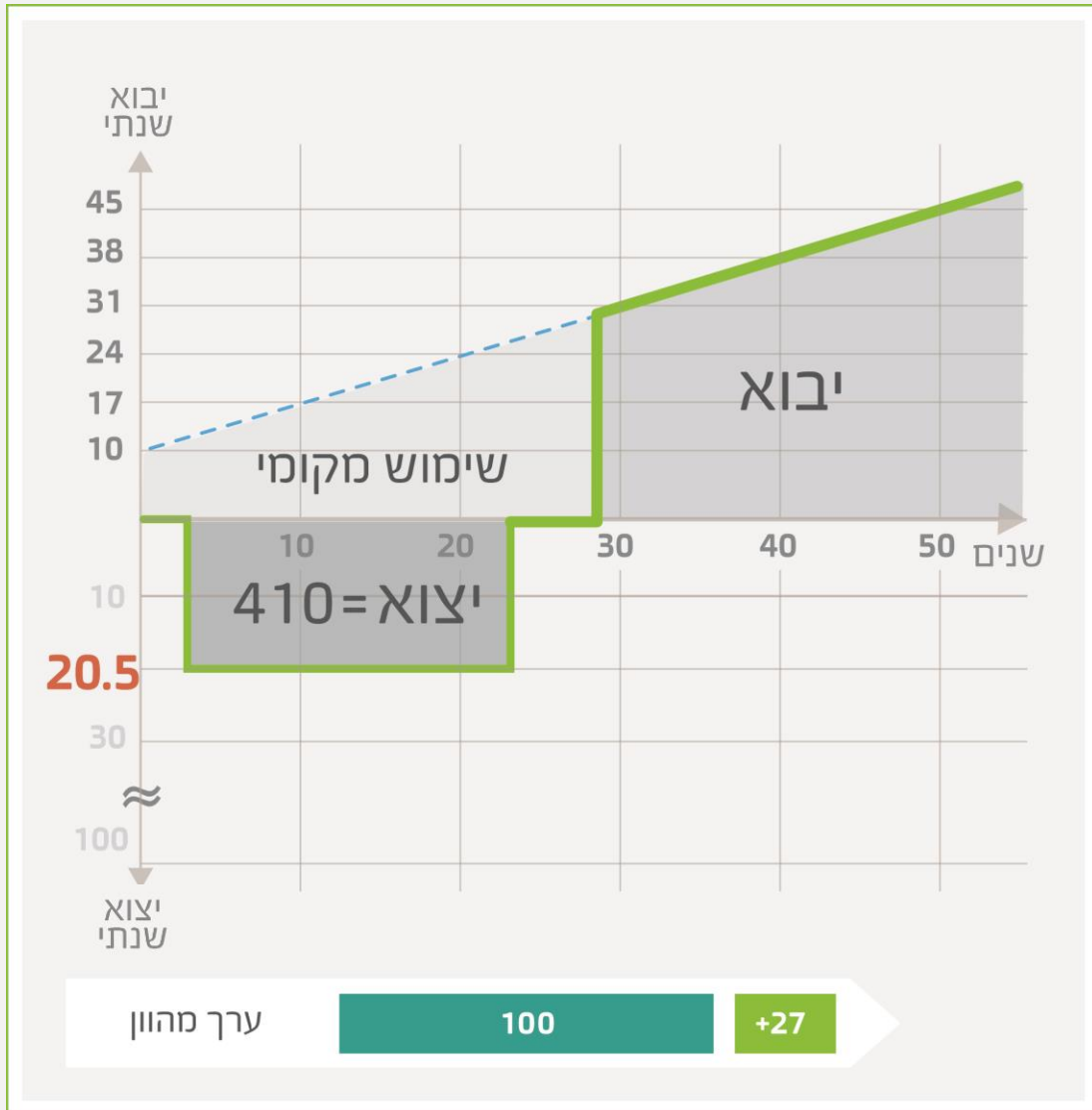

אפשרויות מדיניות

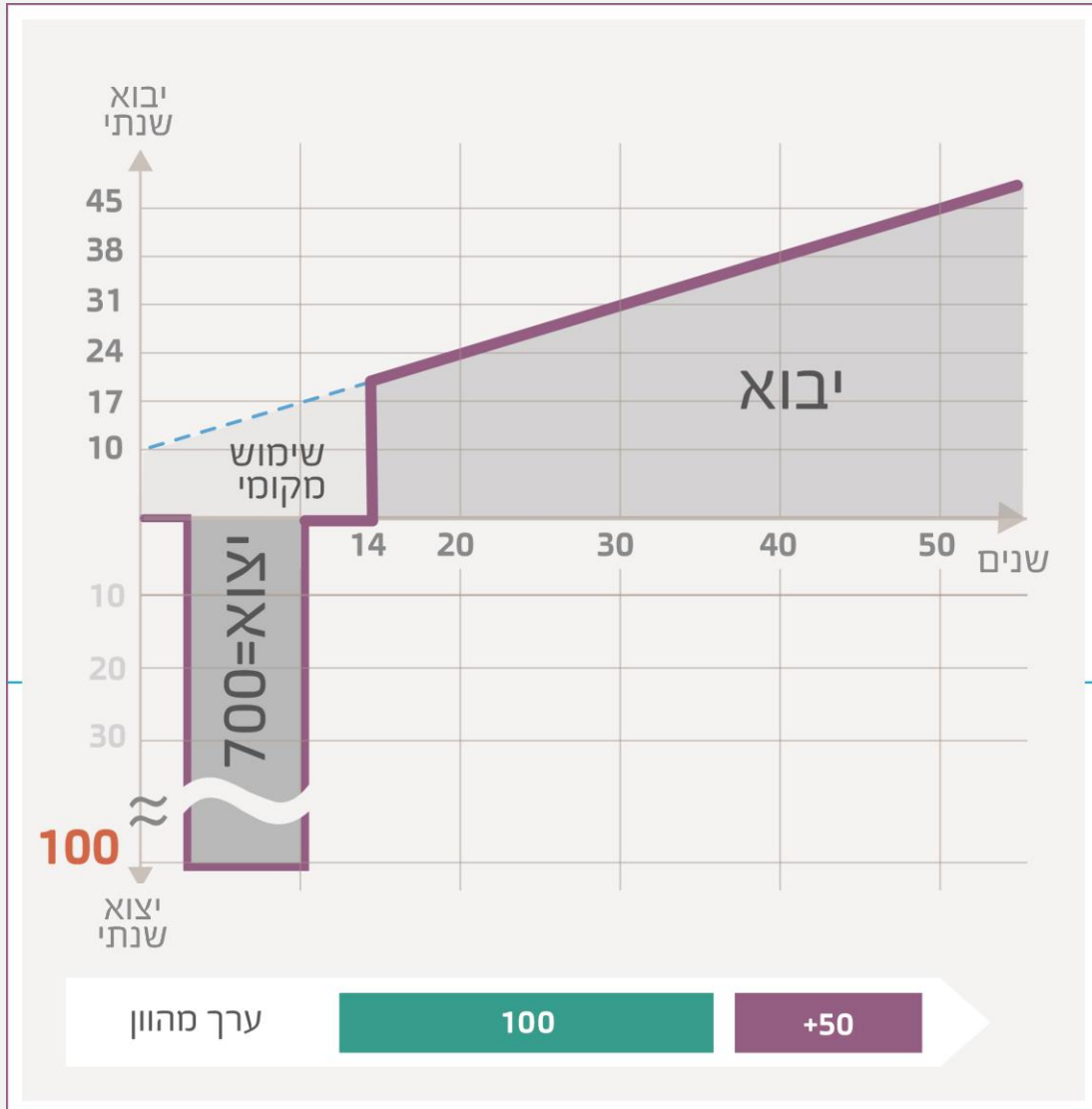
המלצות
ועדת צמח

אפשרויות מדיניות

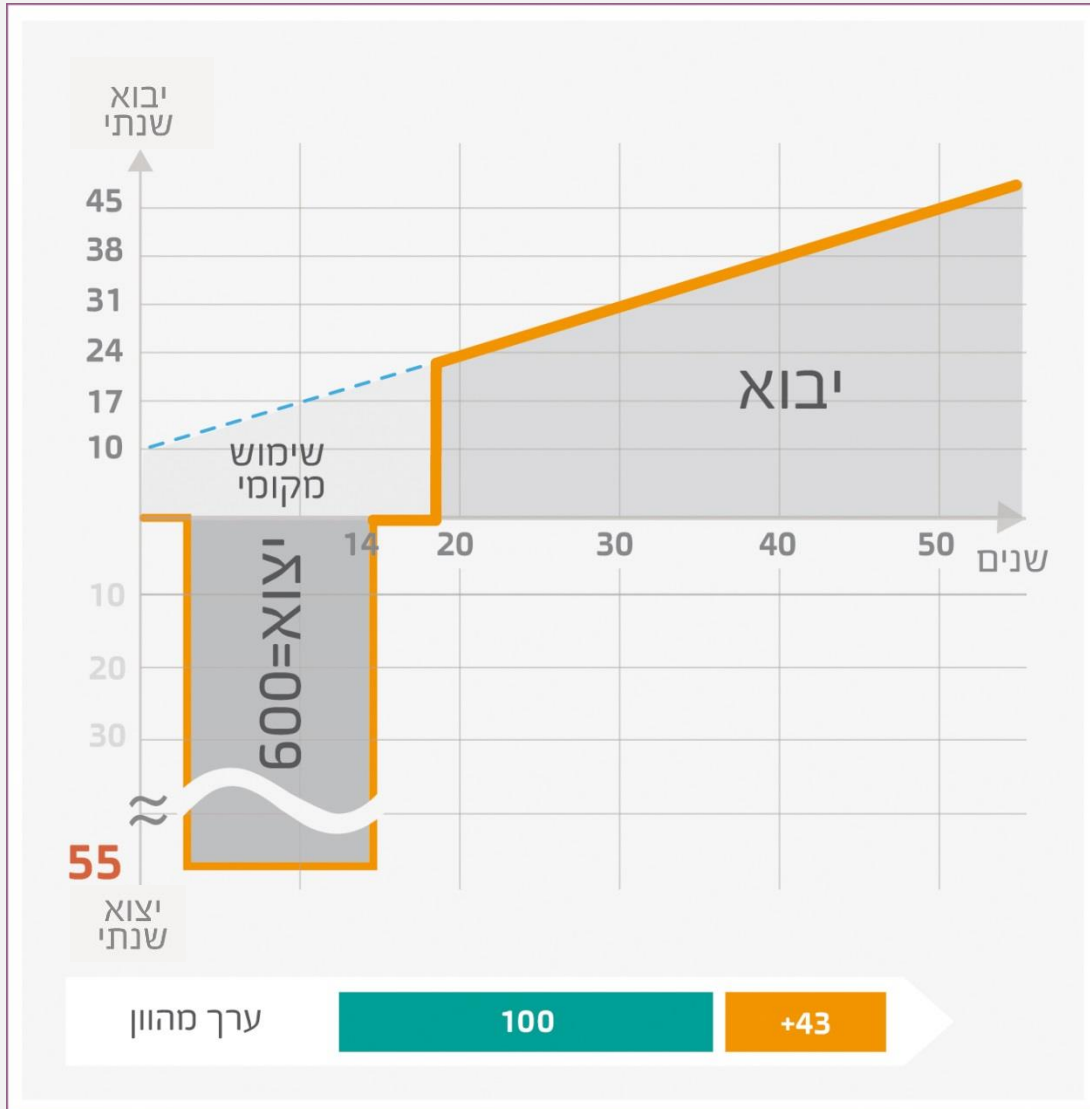
מדיניות
הממשלה

אפשרויות מדיניות

מדיניות
אופטימלית

אפשרויות מדיניות

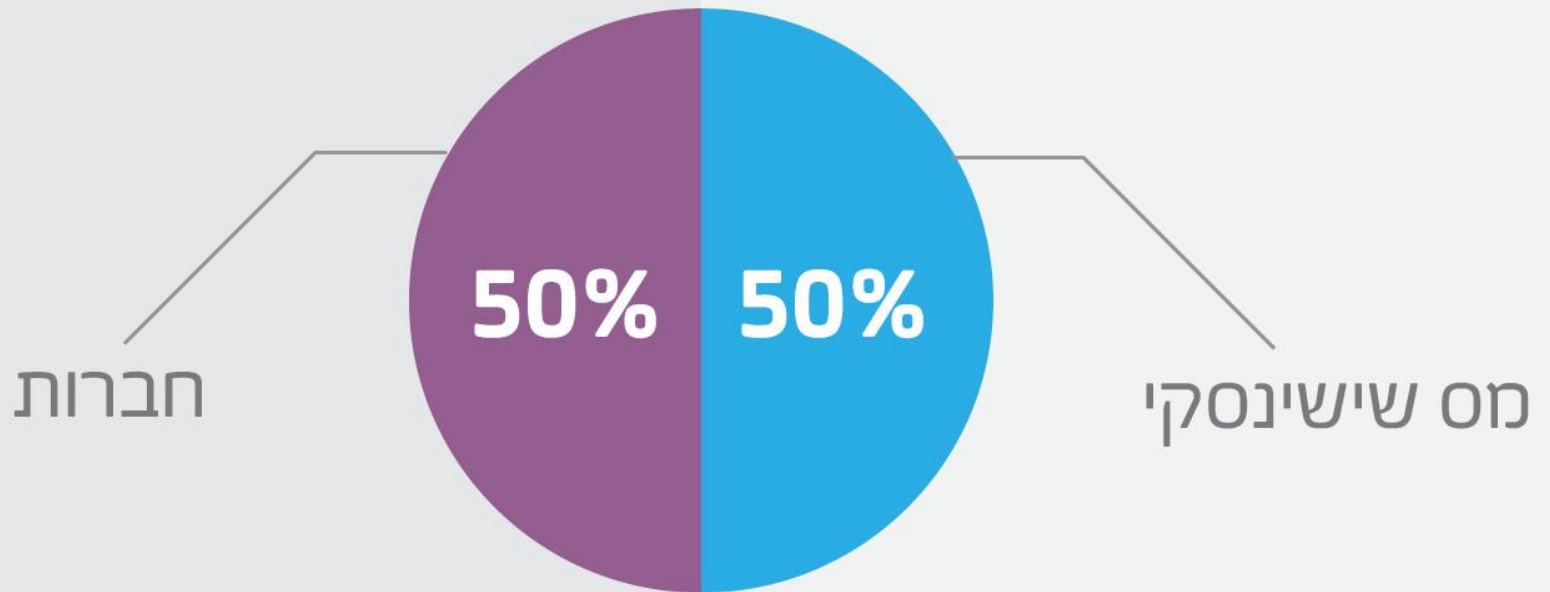
תחת קצב יצוא מוגבל

האינטרסים בסוגית יצוא הגז

- חברות הגז
- צרכנים (מחיר אנרגיה, מחיר המילקי)
- ממשלה (מיסוי)

חלוקת הכנסות הגז

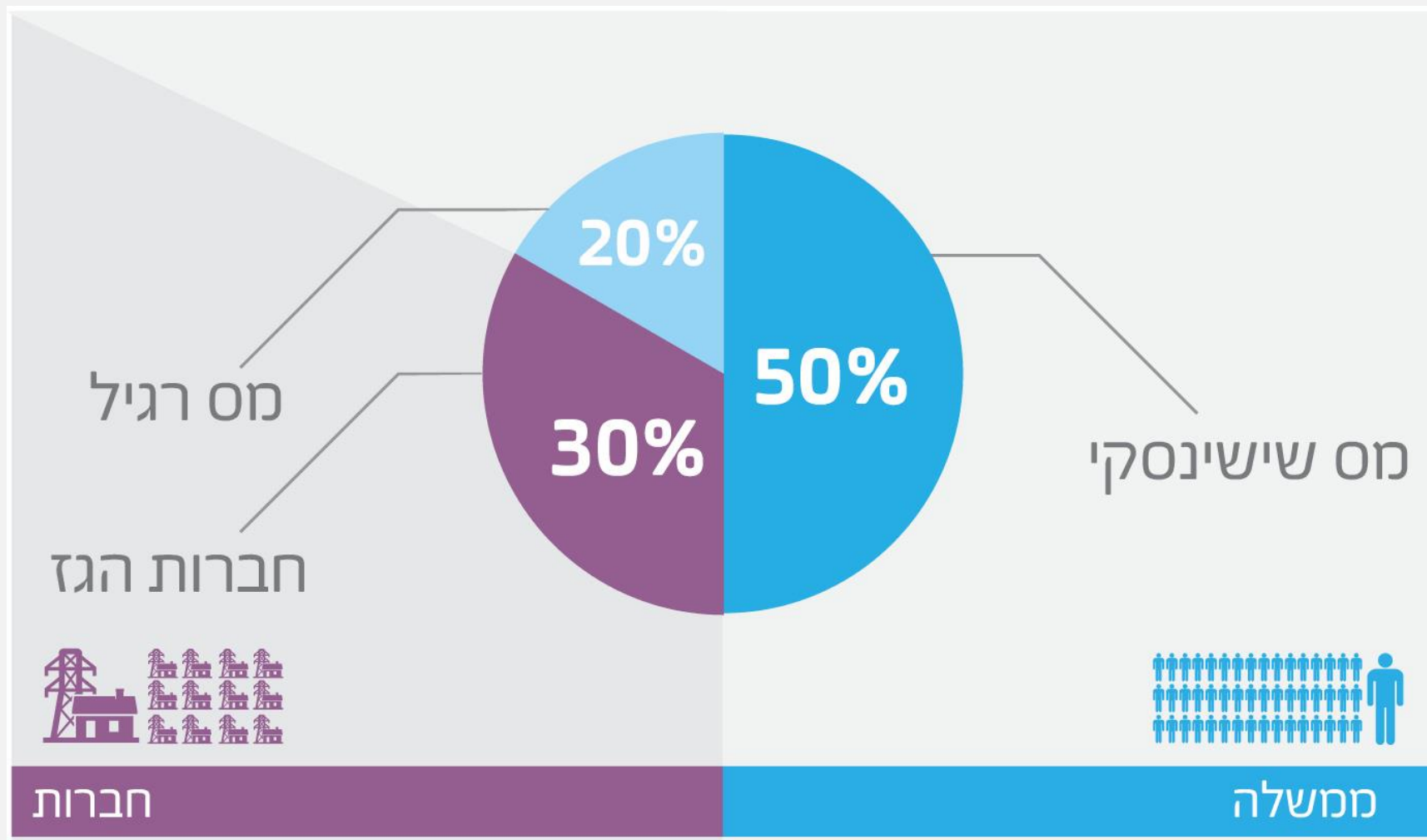

חברות

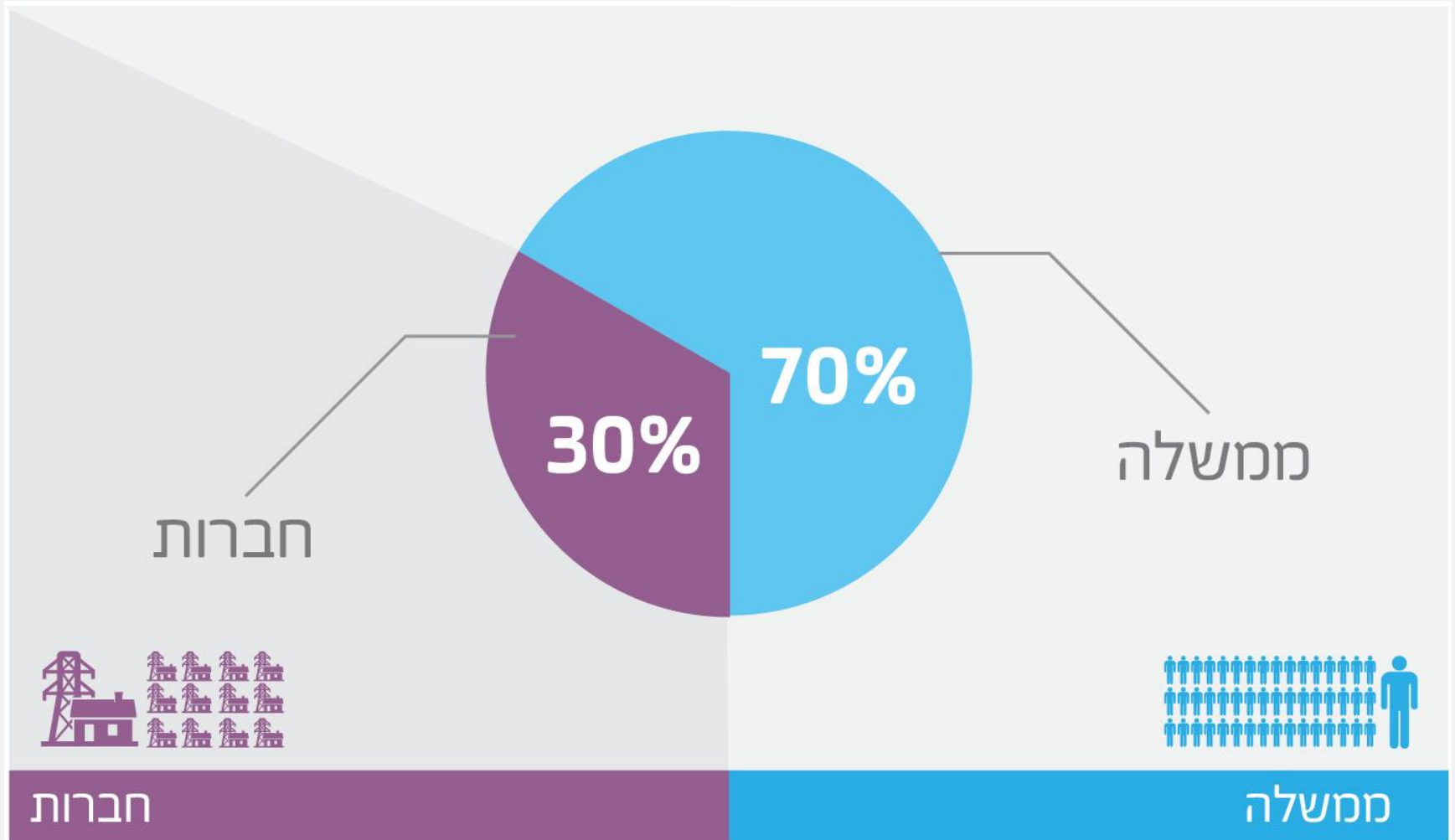

ממשלה

חלוקת הכנסות הגז

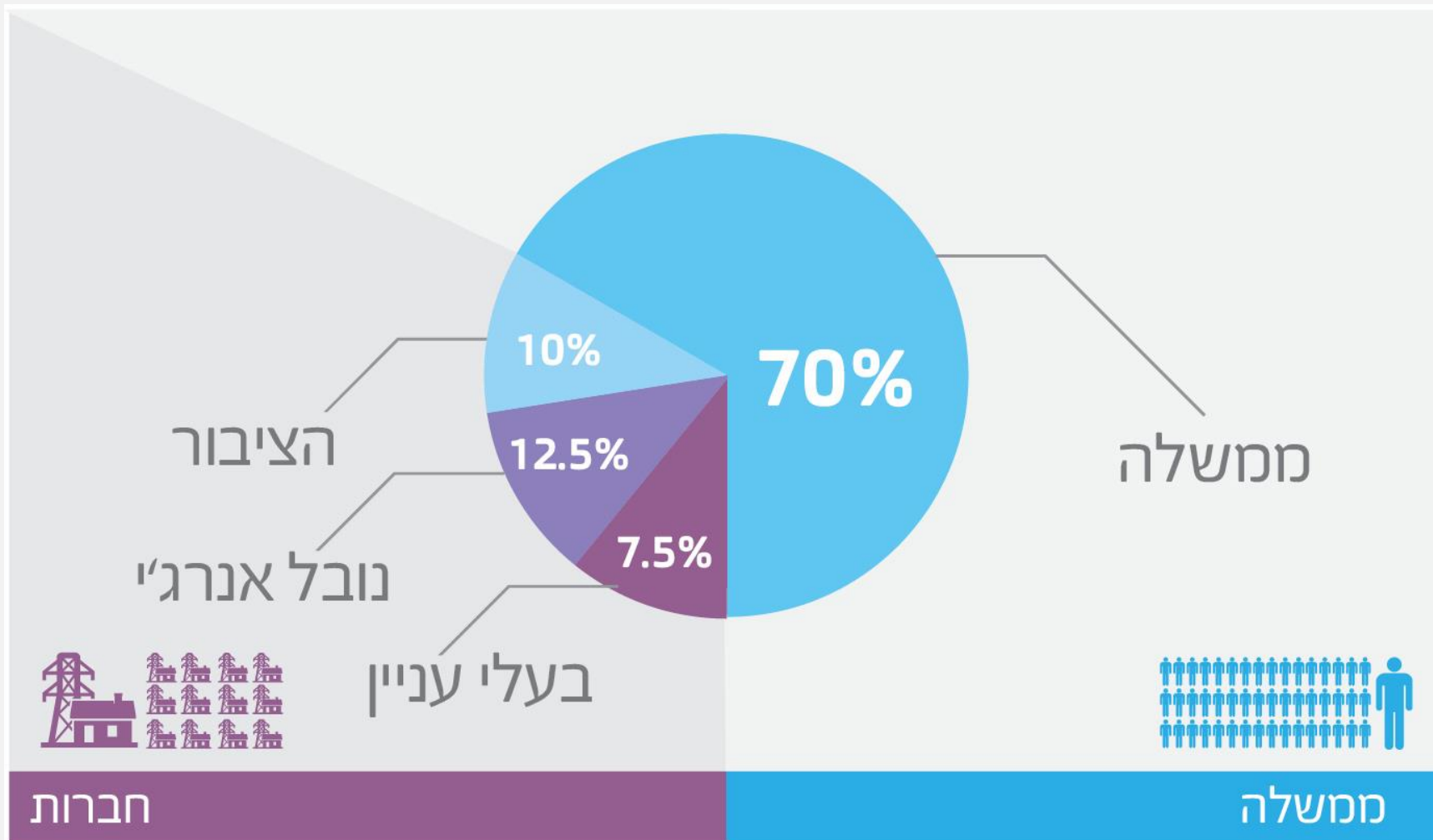

חלוקת הכנסות הגז

חלוקת הכנסות הגז

חלוקת הכנסות הגז

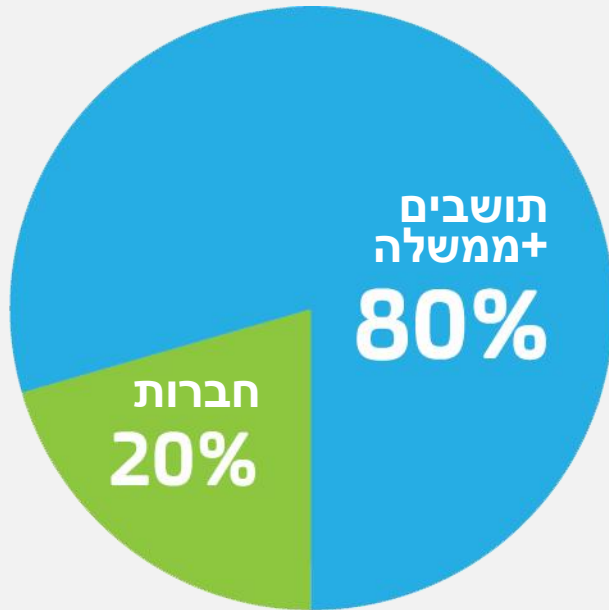
• רוב רווחי הגז הולכים לממשלה ולציבור

ולא ל"טייקונים"

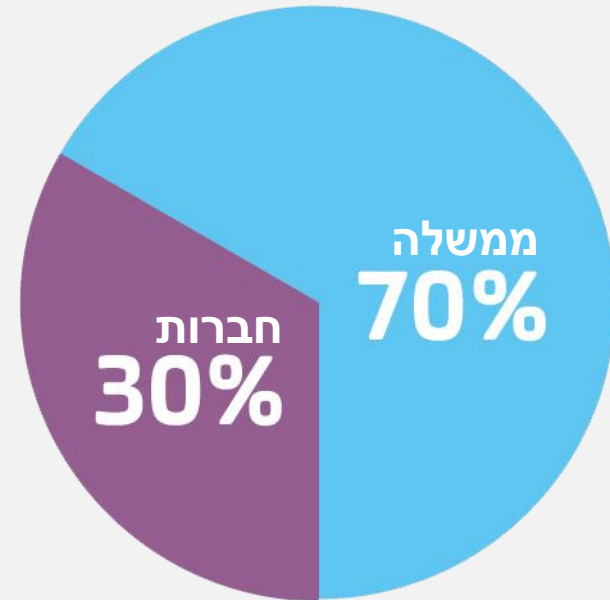
• מיקסום הערך הכולל של הגז הוא האינטרס שלנו!

חלוקת הכנסות הגז

רווח הצרכנים

רווח היצרנים

- נתח רווחי החברות כמעט זהה
- השפעות החלוקתיות הן בין הממשלה לאזרחים, ולא בין החברות לאזרחים

מדיניות היצוא - 3 אספקטים

מחיר הגז בארץ

מחיר החשמל
מחיר המילקי

החלפת דלקים
מזהמים בגז

תעשיות עתירות
אנרגיה, תעסוקה

ביטחון אנרגטי

ודאות
אספקת הגז

ערך כלכלי

השאת שווי
נכסי הגז
(דרך המחיר וההיוון)

ביטחון אנרגטי

ביטחון אנרגטי

IEA: “...the **uninterrupted availability** of energy sources
at an **affordable price**”

- **אנחנו נדרוש (מכל מדיניות):**
  - לפחות 40 BCM רזרבה תמידית במאגר מקומי
  - עם המעבר ליבוא – צנרת מאירופה (יון/איטליה/בולגריה)
בקיבולת של 100% מהביקוש
  - תשתית יבוא LNG
- **המדיניות שנציע מוסיפה גם:**
  - צנרת יבוא נוספת מתורכיה
  - צנרת יבוא כבר בתקופת השימוש המקומי

השאת הערך הכלכלי של נכסי הגז

שמירת הגז בארץ = פרויקט השקעה

- שמירת גז בארץ (אי יצוא)
חוסכת את הצורך לייבא גז ביום שיגמר

- זה בעצם פרויקט השקעה:
  - מוותרים על כסף היום (תקבולי היצוא)
  - חוסכים כסף בעתיד (עלות היבוא)

- האם זה הפרויקט הכי טוב להשקיע בו?

מאפייני פרויקט שמירה הגז בארץ

1. הצמדה למחיר האנרגיה

2. חיסכון של עלות היצוא לחו"ל והיבוא חזרה

- עלות שינוע (אנרגיה)

- הפרש בין מחיר קניה ומחיר מכירה בחו"ל

- סה"כ כ-30% ממחיר הגז

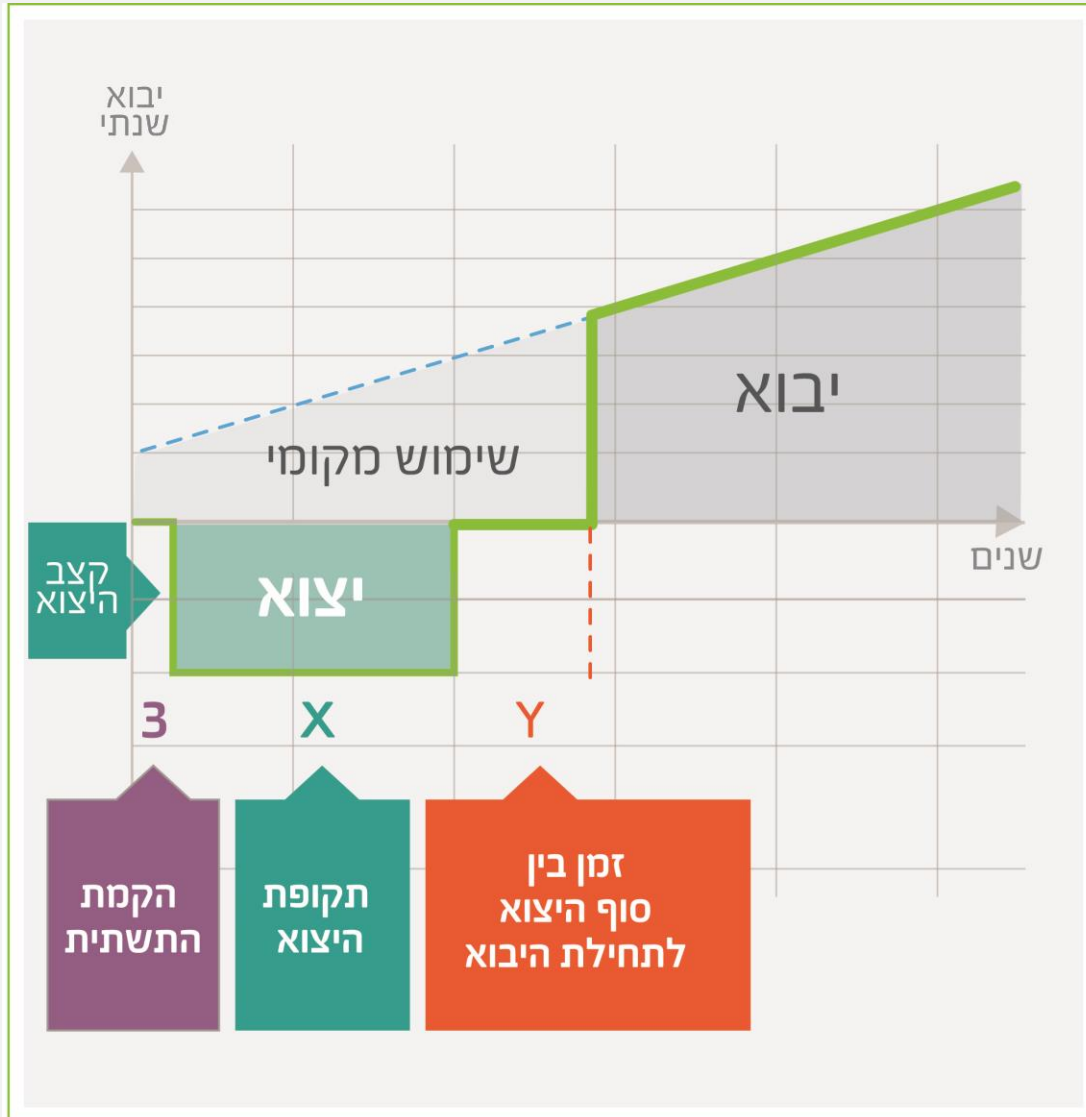
< לעת עתה נתעלם מהעלות החד-פעמית של התשתית (צנרת)

- האם משתלם לחסוך 30%? תלוי מה משך ההשקעה:

- גז לשימוש בשנה הבאה – לשמור

- גז לשימוש עוד 40 שנה – לא לשמור

מציאת מדיניות היצוא האופטימלית

משוואה מס' 1:

שנים בין יצוא יחידת
הגז האחרונה ליבוא
יחידת הגז הראשונה

הריבית שנצברת
במשך Y שנים

=

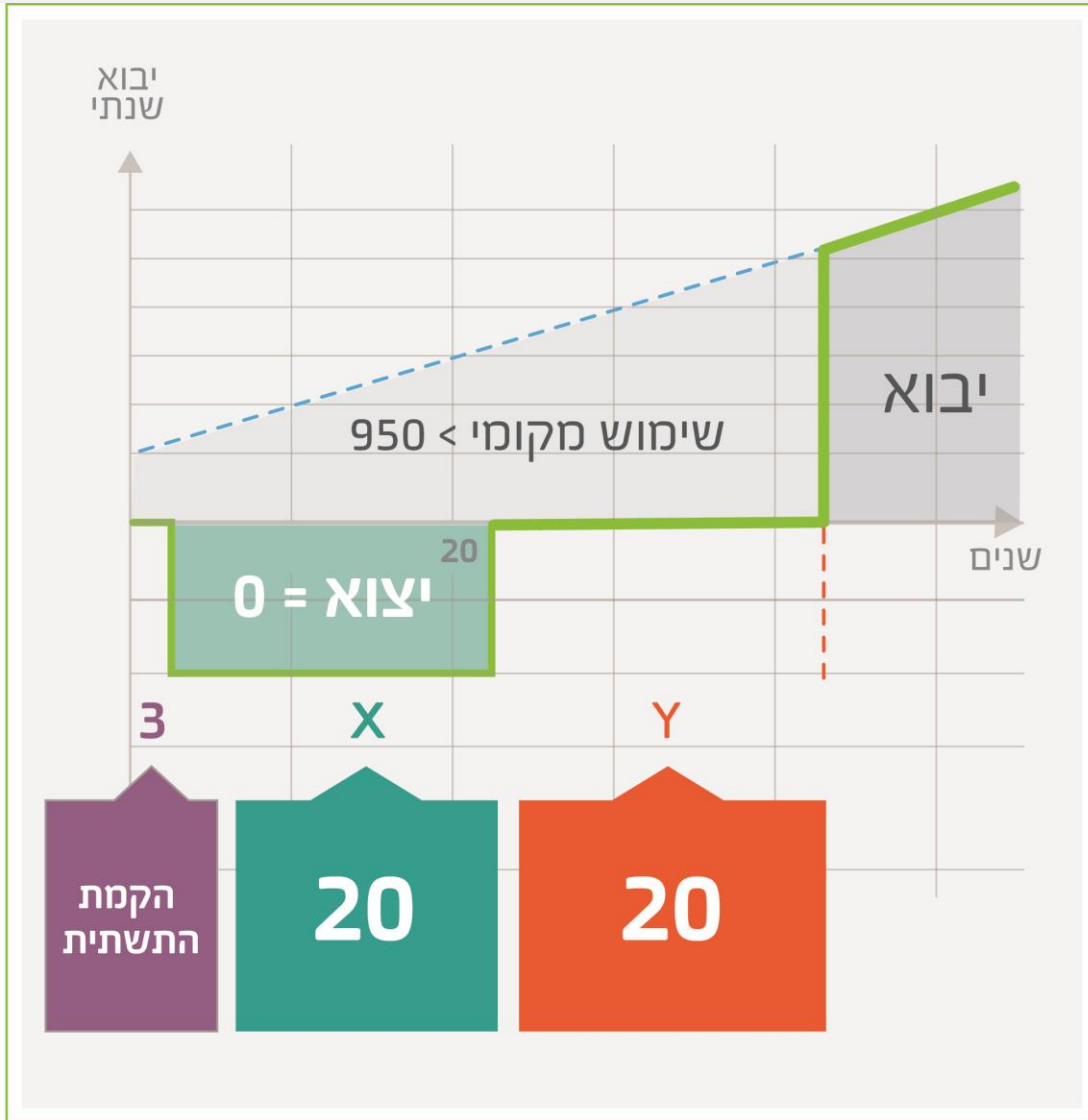
30%

(עלות ההובלה)

מה עשתה ועדת צמח

- בדיוק אותו החישוב
- עם פרמטרים שלדעתנו שגויים
- התקבלה תוצאה $Y=20$
- אם הייתה מפרשת נכון את המספר שקיבלה הייתה צריכה להמליץ על יצוא מועט (275 BCM)
- ואם מוסיפים את הדרישה (הבלתי מנומקת) של הועדה, שכל כמות שמייצאים תפרש על פני 20 שנה, אז הייתה צריכה להמליץ על יצוא **0!**

מה עשתה ועדת צמח

אם $Y=20$

וגם $X=20$

אז

אין יצוא

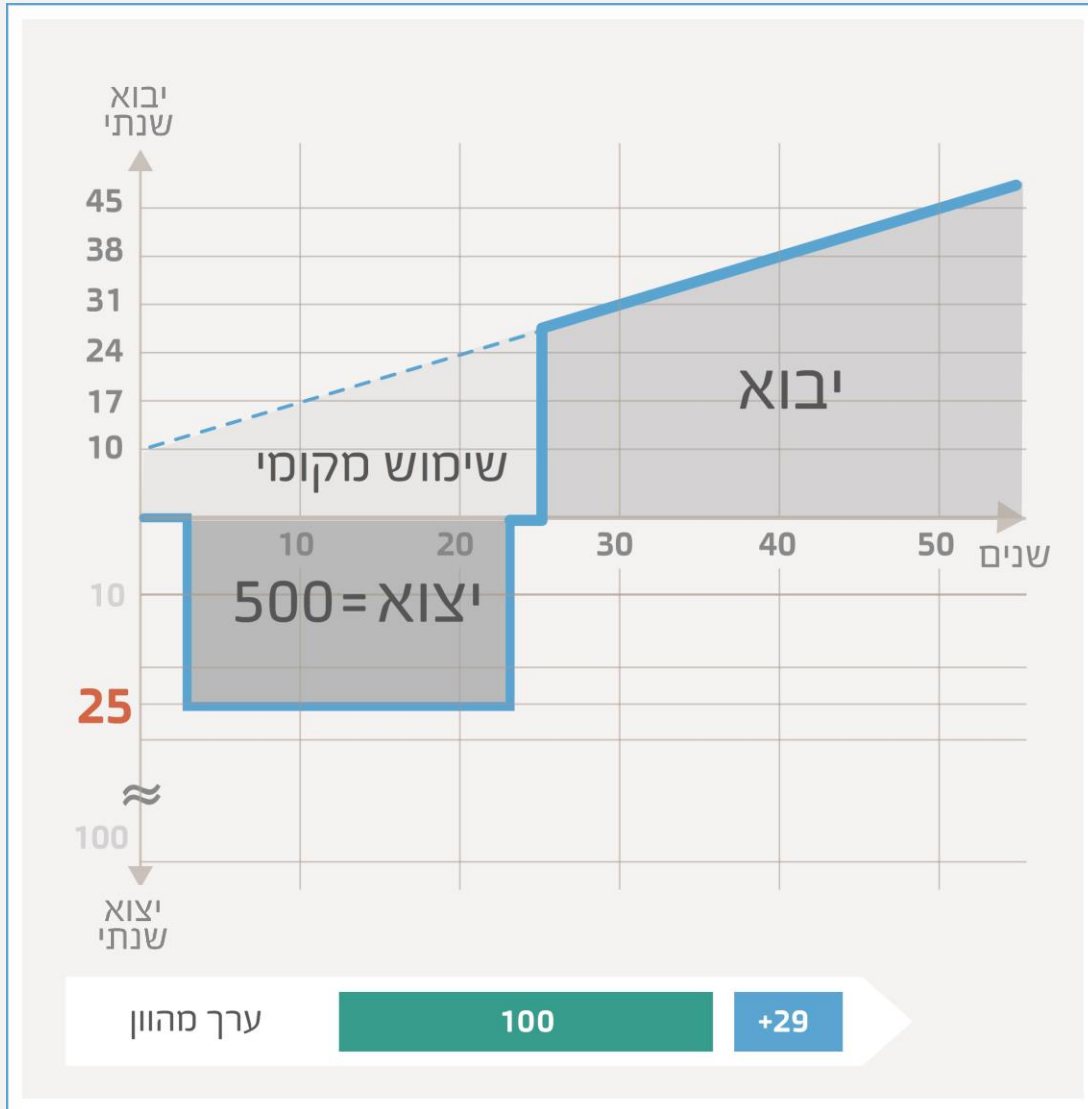
כי במשך

$3+20+20$ שנה

השימוש המקומי

עולה על 950

מה עשתה ועדת צמח

הועדה פירשה את ה-20 כאילו זהו מספר השנים שצריך להתקיים שימוש מקומי (והוסיפה עוד 5 למען הזהירות)...

לכן למזלנו המליצה על יצוא (+ 29 מיליארד \$)

בין היצוא ליבוא: שנתיים!

מה עשתה ועדת צמח

- אלא שהפרמטרים שהכניסה לחישוב שגויים לדעתנו, ולכן יש מקום ליצוא
- הפרמטר המרכזי: הריבית הרלוונטית (שיעור ההיוון)
- עם הערך הנכון שלו נקבל $Y=4$

כשל נפוץ (ומקובל במשרד האוצר):

טענה: הריבית הרלוונטית לבחינת כדאיות למשק של פרויקטים היא הריבית שבה ישראל מגייסת חוב – 2-3% לשנה

לא נכון. תשואת פרויקט שמירת הגז בארץ אינה וודאית – צמודה למחירי האנרגיה. אי אפשר לבחון אותו אל מול ריבית חסרת סיכון: **Apples vs. Oranges**

תשואת פרויקט יש להשוות לתשואה של השקעות אלטרנטיביות עם אותם מאפייני סיכון
אין זה רלוונטי האם מבחינת ישראל הפרויקט הוא סיכון או HEDGE

ההשקעה האלטרנטיבית: סל מניות אנרגיה

- ההשקעה האלטרנטיבית אליה צריך להשוות את פרויקט שמירת הגז בארץ: סל מניות חברות אנרגיה בינלאומיות
  - ← זרם תשלומים לאורך זמן שצמוד למחירי האנרגיה העולמיים
  - נכון, לא רק למחירי הגז אלא לסל מחיר אנרגיה – נפט, גז..
  - אבל למעשה ישראל צורכת סל דלקים ולא רק גז...
הצמדה יותר מדויקת

ההשקעה האלטרנטיבית: סל מניות אנרגיה

- מעבר להצמדה למחירי האנרגיה, **סל המניות משלם 8% ריבית ריאלית לשנה** (פרופ' פינדייק בניתוח לוועדת שישינסקי + מקורות נוספים)
- הריבית גבוהה כי המשקיעים בעולם לא רוצים הצמדה למחירי האנרגיה ודורשים פרמיית סיכון כדי לעשות זאת!

ההשקעה האלטרנטיבית: סל מניות אנרגיה

• חשוב:

אנחנו לא טוענים שישראל חייבת לקנות מניות אנרגיה!

• יתכן שלכסף מהיצוא יש שימושים יותר טובים:

• פיתוח רשת התחבורה

• השקעה בחינוך

• העלאת רמת החיים בהווה: בריאות, רווחה, ביטחון..

הורדת מיסים..

• **הטענה: אין להשקיע בפרויקט שמירת גז בארץ
מבלי לקבל תשואה של לפחות 8% לשנה**

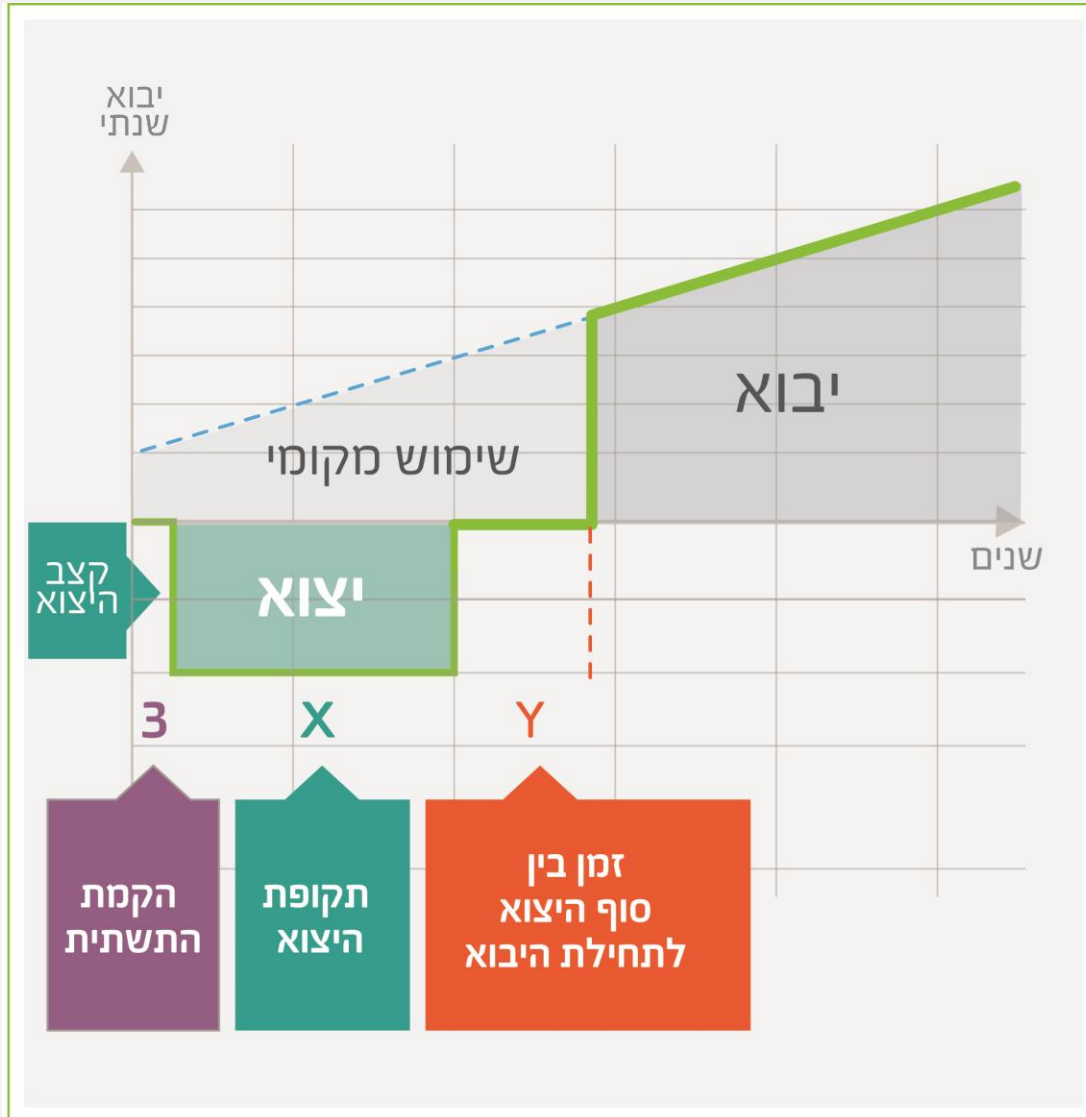
ההשקעה האלטרנטיבית: סל מניות אנרגיה

חוסר עקביות במדיניות הממשלה:

- וודסייד האוסטרלית ויתרה על רכישת 25% מלוויתן בהיוון של 10-12%
- אם התשואה הנדרשת מגז היא רק 2-3%, מדוע הממשלה לא ממהרת לקנות את הנתח עליו ויתרה וודסייד?

מציאת מדיניות היצוא האופטימלית

משוואה מס' 1
שנים בין יצוא ליבוא

8% ריבית
במשך γ שנים

=

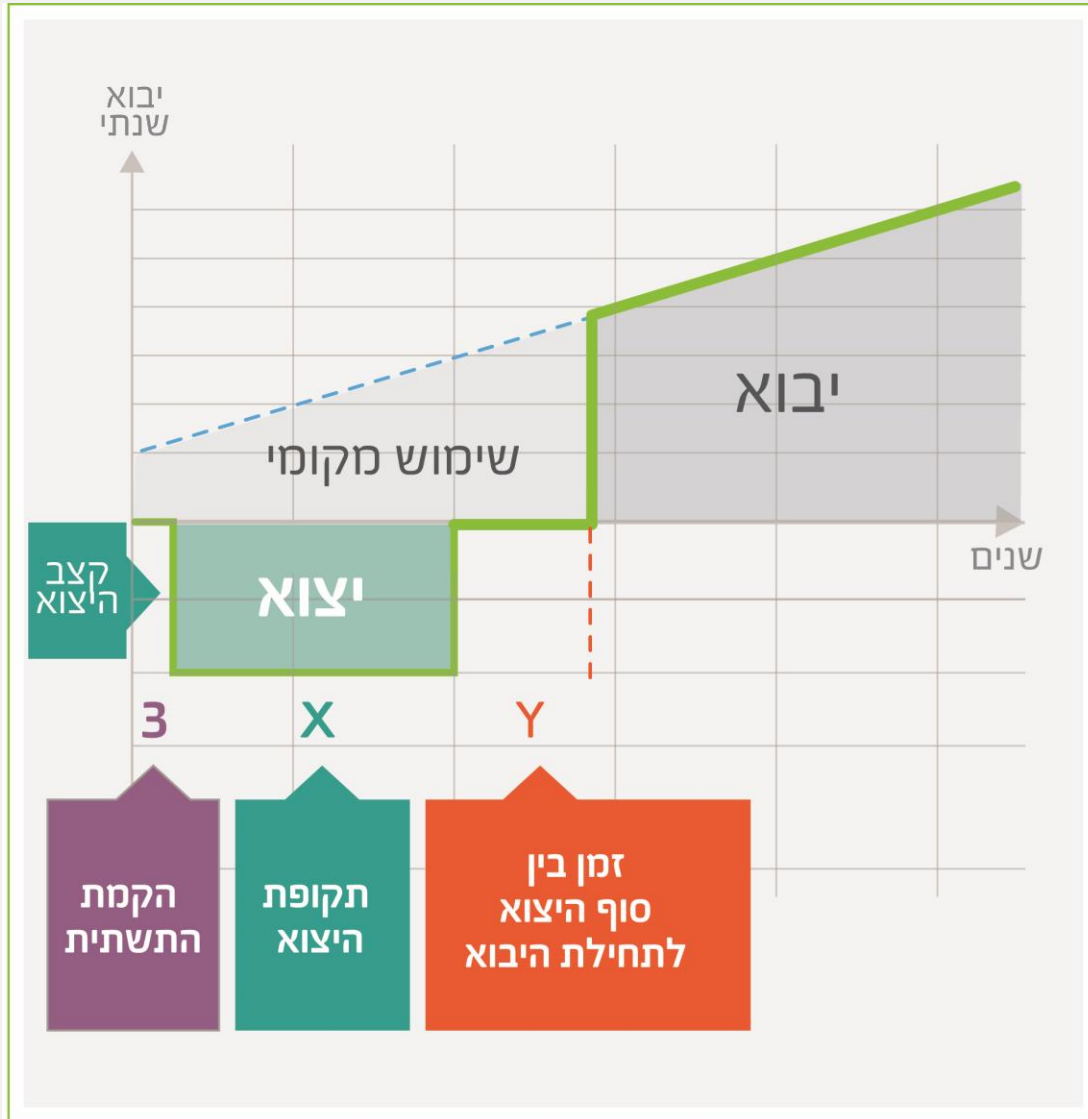
30%

(עלות ההובלה)

$\gamma=4$

מציאת מדיניות היצוא האופטימלית

משוואה מס' 2

תקופת הייצוא
(חסרה בדו"ח צמח)

יצוא מהיר

=

+ היוון נמוך יותר

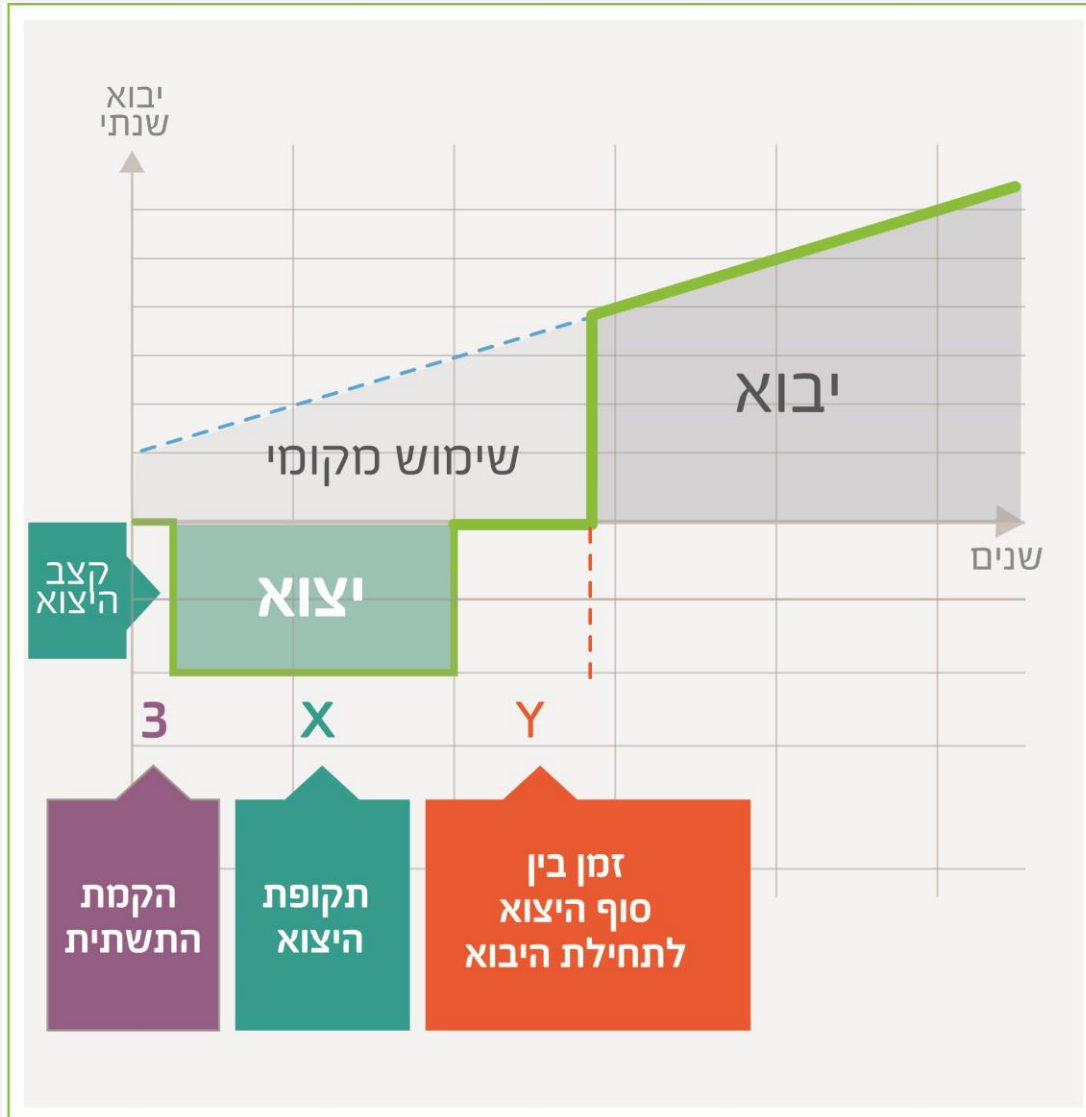
- תשתיות יקרות

+ צנרת היצוא תשמש גם ליבוא העתידי

מקבלים $X=7$

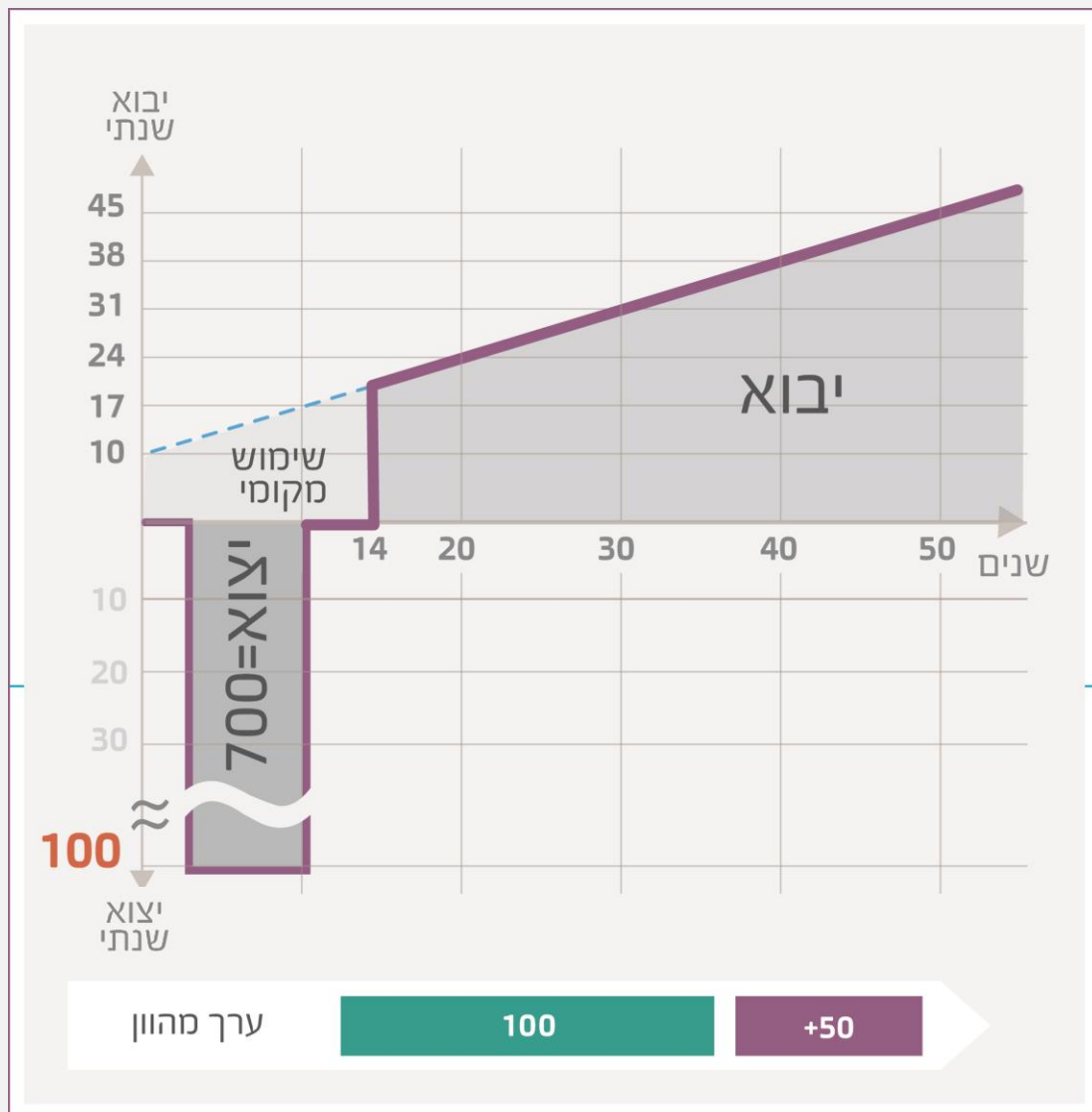
מציאת מדיניות היצוא האופטימלית

משוואה מס' 3 כמות הגז לייצוא

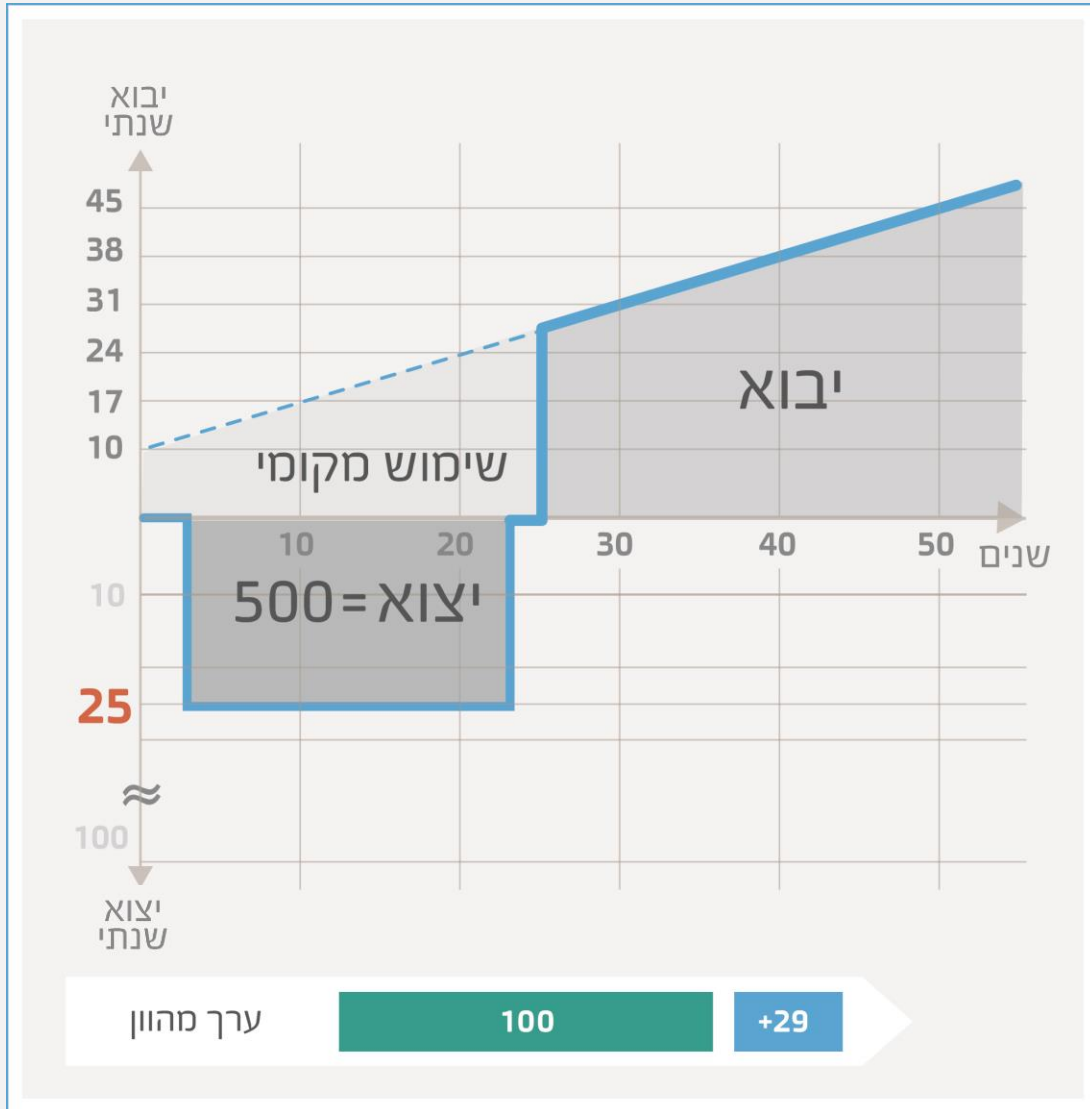
- שנים עד היבוא:
 $3+7+4=14$
  - 14 שנות שימוש מקומי
 $210 \text{ BCM} =$
  - שמירת רזרבה
 40 BCM
- ↓
- $950-40-210=700$

מדיניות היצוא האופטימלית

מדיניות
אופטימלית

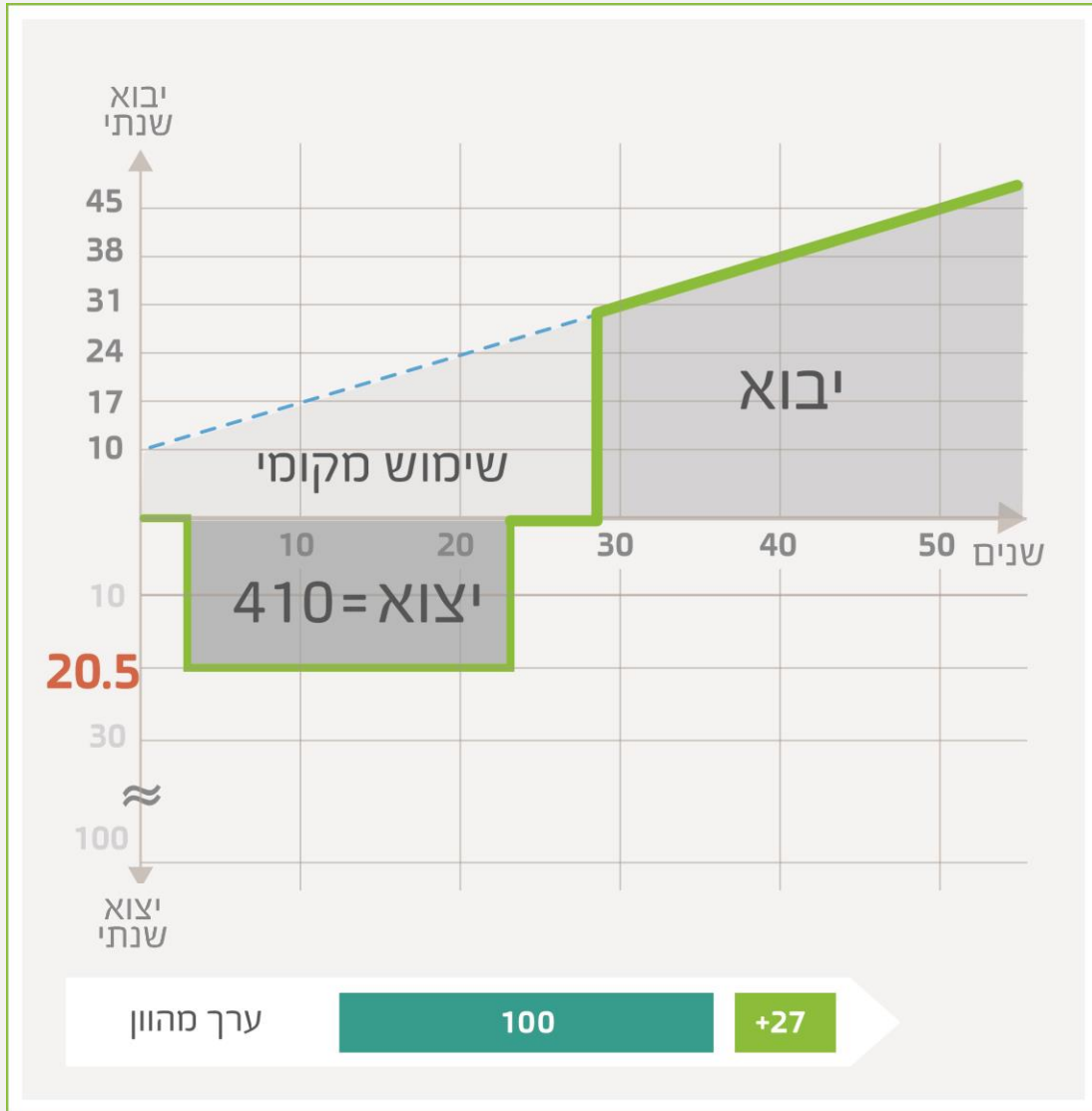
אפשרויות מדיניות

המלצות
ועדת צמח

אפשרויות מדיניות

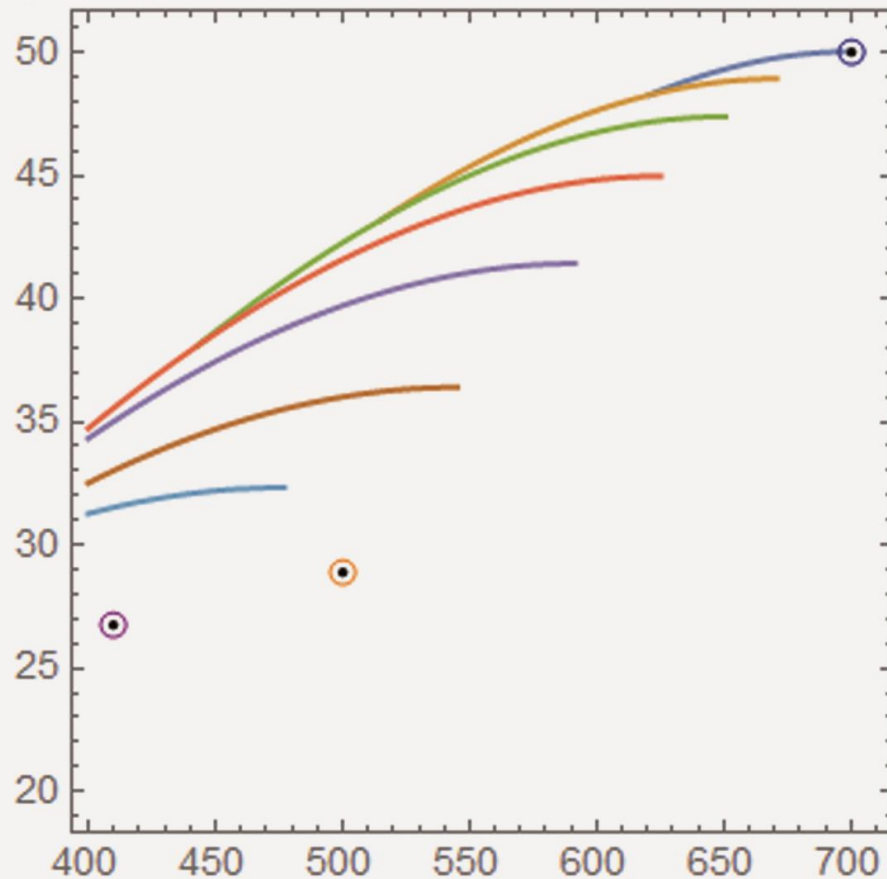
מדיניות
הממשלה

מדיניות תחת מגבלות על קצב הייצוא

- המדיניות שלנו: ייצוא BCM 100 לשנה, מהם כ- 80 לאירופה
- אין בעיה טכנית להפיק ולייצא בכזה קצב, אבל:
  - יתכן שייצוא של 80 לאירופה יוריד את המחיר (שימוש = 550)
  - עשוי להרגיז את הרוסים
  - אירופאים ישמחו לתמוך בפרויקט... אם אספקת הגז תמשך יותר מ- 7 שנים
  - דורש השקעת 37 מיליארד \$ בתשתית יצור והפקה ליצוא (מעבר לכ- 10 מיליארד עבור השימוש המקומי)
  - לעומת 8 מיליארד \$ תשתית יצוא במדיניות הממשלה
  - העלויות נלקחו בחשבון בחישובים – אבל בכל זאת זה פרויקט גדול

מדיניות תחת מגבלות על קצב הייצוא

ערך נוכחי
(סיליארדי \$)

קצב הייצוא

- 100 BCM/Y (Optimal Policy)
- 80 BCM/Y
- 70 BCM/Y
- 60 BCM/Y
- 50 BCM/Y
- 40 BCM/Y
- 30 BCM/Y
- 25 BCM/Y (Zemach)
- 20.5 BCM/Y (Current Policy)

ייצוא כולל

מדיניות תחת מגבלות על קצב הייצוא

- יצוא BCM 50-60 במשך כ- 11 שנה
  - שווה 15-18 מיליארד \$ יותר ממדיניות הממשלה
  - סביר מבחינת שווקי היעד
- השקעה בתשתיות
  - 15-18 מיליארד \$ (מעל ה-10 לשימוש מקומי)
- חברות הגז ננסיות עד קטנות בקנה מידה בינ"ל
  - לא יכולות/רוצות להרים כזה פרויקט גדול
- ניגוד אינטרסים בין חברות הגז ובין הציבור/ממשלה
  - **אבל הוא עובד בכיוון ההפוך!**
  - הממשלה צריכה לדחוף ליצוא בקצב גבוה

יצוא ומחיר הגז בארץ

יצוא ומחיר הגז בארץ

• במצב של תחרות בין חברות הגז,

< המחיר בארץ = השווי האלטרנטיבי בייצוא

< הצרכנים במשק נהנים ממחיר זול יותר מזה שבחו"ל:

היוון (8% לשנה) - עלות ייצוא (15%) - מחיר חול = מחיר בארץ

יצוא ומחיר הגז בארץ

- מדיניות הממשלה: הגבלה מלאכותית על הייצוא
- < מחיר הגז בארץ יהיה נמוך מהשווי האלטרנטיבי שלו ביצוא
  - עדיף לחברות למכור מיד בארץ מלחכות הרבה שנים לייצוא
  - בגלל שיעור ההיוון האדיר מתקבל **מחיר נמוך מאד בארץ**

יצוא ומחיר הגז בארץ

- השפעת מחיר נמוך מאד בארץ:
  - השפעה חלוקתית
  - הגדלת היקף השימוש בגז

מחיר נמוך מאד בארץ – השפעה חלוקתית

- מחיר גז נמוך מאד עוזר לצרכן
  - באופן ישיר (בצריכת אנרגיה)
  - באופן עקיף (מחיר המילקי)
- המוכר: 70% ממשלה 30% חברות הגז
  - הקונה: 80% הציבור 20% חברות עסקיות
  - מדובר בעיקר בהעברה מהמשלה לציבור (סבסוד)
  - השאר העברה בין חברות עסקיות
- אנחנו חיים תחת משטר מיסוי עם 50% נטל עודף העברת כסף אקראית מהמשלה לאזרחים אינה יעילה!

מחיר נמוך מאד בארץ – הגדלת היקף השימוש

1. הפחתת זיהום האוויר

- מחיר נמוך מאד נותן תמריץ לעבור לגז נקי (חשמל, תעשייה, תחבורה)
- אבל – הדרך היעילה לכך היא מיסוי דלקים מזהמים (שלא יתגלגל להתייקרות), ולא סבסוד גורף (כולל לשימושים חדשים) של הגז

2. הקטנת החיסכון באנרגיה

3. תחרותיות תעשיות מקומיות בעולם, הקמת תעשיות עתירות אנרגיה

- במקום תעשייה שמתקיימת רק בזכות מחיר גז נמוך מדי, עדיף למשק לייצא את הגז ישירות
- "תעשיות עוקפות שישינסקי"
- עידוד תעסוקה – ישירות ולא דרך סבסוד גורם ייצור מקרי

הבעיה הכי גדולה

כל שנה של עיכוב יצוא

=

3.5 מיליארד \$ תחת מדיניות הממשלה

7 מיליארד \$ תחת המדיניות המוצעת